

کفایت اجتماعی

کودکان با اختلال‌های رفتاری برون نمود و
درون نمود

تالیف

دکتر سعید رضایی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۴

میرشناسه	رضایی، سعید، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	کفایت اجتماعی: کودکان با اختلال های رفتاری بیرون نمود و درون نمود / تألیف سعید رضایی
مشخصات نشر	تهران - آوای نور، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	۲۴۰ ص.
شابک	978-600-309-129-0
وضعیت فهرست نویسی	فهیپا
عنوان دیگر	کودکان با اختلال های رفتاری بیرون نمود و درون نمود
موضوع	اختلالات سلوک در کودکان / اختلالات رفتاری در کودکان
موضوع	کودکن -- روان شناسی
رده بندی کنگره	۵۰۶RJ / الف ۱۳۹۳۲۶ عر
رده بندی دیویی	۹۲۸۹/۶۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کفایت اجتماعی

کودکان با اختلال‌های رفتاری بیرون نمود و بیرون نمود

تألیف: دکتر سعید رضایی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ اول ۱۳۹۴

تیراژ: ۵۰۰ جلد

صحافی: نشاط

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۳۹-۰

● تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / شماره: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۱۳۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار مولف ۱۱

بخش اول: کفایت اجتماعی کودکان اختلال‌های برون نمود

اختلال‌های برون نمود	۱۲
فصل اول: اختلال سلوک و کفایت اجتماعی	۱۷
تعریف اختلال سلوک	۲۱
تبیین اختلال سلوک	۲۵
طبقه‌بندی اختلال سلوک (بر اساس شدت رفتارهای مخرب و ایذایی)	۲۹
نرخ شیوع اختلال سلوک	۲۹
تفاوت‌های جنسیتی در ابتلا به اختلال رفتاری سلوک	۳۱
سبب‌شناسی اختلال سلوک	۳۲
عوامل زیستی و ژنتیکی	۳۳
عوامل عصب‌شناختی	۳۵
عوامل رفتاری	۳۶
دیدگاه اجتماعی	۳۸
نقص در شناخت اجتماعی	۳۹
نقص در نظام خانواده	۴۰
عوامل روانشناختی	۴۴
عوامل مربوط به مدرسه	۴۵
ارزیابی اختلال رفتاری سلوک	۴۷
بررسی تاریخیچه رشد و تحول کودک	۴۸
بررسی پیشینه خانوادگی کودک	۴۹

۴۹	انجام مصاحبه شخصی با کودک
۵۱	مشاهده و ارزیابی مستقیم رفتار کودک
۵۱	سایر منابع اطلاعاتی برای تکمیل مصاحبه
۵۲	اختلال‌ها و مشکلات همبود با اختلال سلوک
۵۳	اختلال بیش فعالی
۵۴	مشکلات خواندن
۵۴	توانایی‌های ذهنی و هوشی
۵۵	مشکلات عاطفی - هیجانی
۵۵	درمان کودکان با اختلال سلوک
۵۵	قواعد مداخله برای کودکان با اختلال سلوک
۵۸	برنامه‌های مداخله‌ای برای کودکان با اختلال سلوک
۵۸	برنامه آموزش مدیریت والدین
۵۹	برنامه‌های درمانی ویژه کودکان
۶۱	برنامه‌های مداخله‌ای مبتنی بر مدرسه
۶۳	مداخله‌های پزشکی
۶۵	فصل دوم: اختلال نافرمانی مقابله‌ای و کفایت اجتماعی
۶۶	تعریف و تبیین اختلال نافرمانی مقابله‌ای
۷۰	ترخ شیوع اختلال نافرمانی مقابله‌ای
۷۰	تفاوت جنسیتی
۷۱	سبب شناسی اختلال نافرمانی مقابله‌ای
۷۱	عوامل زیست شناختی
۷۲	عوامل عصب شناختی
۷۲	عوامل روانشناختی
۷۲	عوامل اجتماعی
۷۳	ارزیابی اختلال نافرمانی مقابله‌ای
۷۵	اختلال‌های همبود با اختلال نافرمانی مقابله‌ای

۷۶	مداخله‌های درمانی برای اختلال نافرمانی مقابله ای
۷۶	برنامه سرآغاز
۷۷	برنامه آموزش مدیریت رفتاری والدین
۷۸	خانواده درمانی
۷۹	برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر مدرسه و خانه
۷۹	برنامه آموزش خود تنظیمی به کودک
۸۰	درمان دارویی
۸۱	فصل سوم: کفایت اجتماعی کودکان با اختلال‌های سلوک و نافرمانی مقابله ای
۸۱	کفایت اجتماعی کودکان و نوجوانان با اختلال‌های رفتاری
۸۳	تنظیم عاطفی-هیجانی و اختلال‌های رفتاری
۸۵	رفتار پر خاشگیری و کفایت اجتماعی
۹۱	خانواده و کفایت اجتماعی کودکان با اختلال‌های سلوک و نافرمانی مقابله ای
	برنامه‌های مداخله‌ای مبتنی بر کفایت اجتماعی برای اختلال سلوک و اختلال نافرمانی مقابله ای
۹۷	
۹۸	برنامه مداخله‌ای آموزش مدیریت والدین
۱۰۰	برنامه آموزش فرزند پروری مثبت
۱۰۱	برنامه والدین همیار والدین
۱۰۳	برنامه افزایش تفکر مثبت
۱۰۳	برنامه قدرت کنار آمدن
۱۰۴	برنامه فست تراک
۱۰۵	برنامه آموزش حل مساله هوشمندانه و خلاقانه
۱۰۶	برنامه مداخله‌ای تنظیم عاطفی-هیجانی
۱۰۷	برنامه اجتماعی شدن مبتنی بر هیجان
	برنامه ارائه مشاوره گروهی برای والدین کودکان با اختلال رفتاری سلوک و نافرمانی مقابله ای
۱۱۱	
۱۱۲	برنامه آموزش حل مساله به کودکان

بخش دوم: کفایت اجتماعی کودکان با اختلال‌های درون نمود

فصل چهارم: افسردگی و کفایت اجتماعی	۱۱۷
افسردگی	۱۱۹
افسردگی عمده	۱۲۱
ملاک‌های تشخیصی افسردگی عمده بر اساس چهارمین ویرایش راهنمای آماری و تشخیصی اختلال‌های روانی	۱۲۱
افسردگی خویی	۱۲۳
ملاک‌های تشخیصی افسردگی خویی بر اساس چهارمین ویرایش راهنمای آماری و تشخیصی اختلال‌های روانی	۱۲۴
افسردگی بر اساس پنجمین ویرایش راهنمای آماری و تشخیصی اختلال‌های روانی DSM-5	۱۲۵
افسردگی کودکان و نوجوانان	۱۲۷
سبب‌شناسی افسردگی	۱۳۱
خودباوری در کودکان افسرده و کفایت اجتماعی	۱۳۶
رفتارهای اجتماعی مثبت و رفتارهای پرخطرهای پرخطرگانه	۱۴۱
تنظیم عاطفی-هیجانی، کفایت اجتماعی و افسردگی کودکان	۱۴۳
طرد شدن از سوی همسالان و کفایت اجتماعی	۱۴۷
سبک (اسنادی) نسبت دادن و افسردگی کودکان	۱۵۲
مشکلات خانواده، کفایت اجتماعی و افسردگی کودکان	۱۵۳
افسردگی مادر و کفایت اجتماعی	۱۶۱
اختلال دو قطبی و کفایت اجتماعی	۱۶۴
شیوع افسردگی	۱۶۷
اختلال‌های همبود با افسردگی در کودکان و نوجوانان	۱۶۸
درمان‌های مبتنی بر کفایت اجتماعی	۱۶۹
برنامه تاب‌آوری پن	۱۷۰
برنامه جبران نقص دلبستگی و زیست رفتاری	۱۷۱

۱۷۱	برنامه مادران و نوباوگان
۱۷۲	برنامه تقویت بنیاد خانواده
۱۷۲	خلاصه و جمع بندی
۱۷۵	فصل پنجم: اختلال‌های اضطرابی و کفایت اجتماعی
۱۷۷	اختلال‌های اضطرابی
۱۷۷	اختلال اضطراب فراگیر
	ملاحظات تشخیصی اختلال اضطرابی فراگیر براساس چهارمین راهنمای آماری و
۱۷۹	تشخیصی اختلال‌های روانی DSM-IV
	اختلال‌های اضطرابی؛ براساس پنجمین راهنمای آماری و تشخیصی اختلال‌های
۱۸۰	روانی DSM-5
۱۸۲	سبب شناسی اضطراب کودکان
۱۹۰	شبهه‌های تربیتی والدین کودکان مضطرب و برنامه‌های درمانی
۱۹۲	اختلال اضطرابی وسواس فکری- عملی
۱۹۴	مشکلات همبود با اختلال وسواس فکری- عملی
۱۹۵	خانواده و اختلال وسواس فکری- عملی
۱۹۶	درمان مشکلات اضطرابی کودکان
۱۹۷	خلاصه و جمع بندی

فهرست شکل‌ها

شکل ۱،۴	فرضیه نقص در کفایت اجتماعی در کودکان با اختلال‌های رفتاری درون
۱۳۹	نمود (افسرده)

فهرست جدول ها

جدول ۱،۱. فهرست رفتاری مربوط به اختلال سلوک بر مبنای دهمین ویرایش	
اختلال های روانی و پنجمین ویرایش راهنمای آماری و تشخیصی اختلال های روانی...۲۳	
جدول ۲،۱. قواعد برنامه های مداخله ای	۵۷
جدول ۳،۱. برخی از برنامه های درمانی برای والدین و کودکان	۶۱
جدول ۱،۲. فهرست رفتارهای اختلال رفتاری نافرمانی مقابله ای بر مبنای دهمین ویرایش اختلال های روانی و پنجمین ویرایش راهنمای آماری و تشخیصی اختلال های روانی	۶۸
جدول ۲،۲. برخی برنامه های مداخله ای که هم اکنون برای اختلال نافرمانی مقابله ای به کار برده می شود	۸۰
جدول ۱،۴. نشانه های افسردگی عمده	۱۳۱
جدول ۲،۴. نشانه های افسرده خونی	۱۳۴
جدول ۱،۵. نشانه اختلال اضطرابی فراگیر در کودکان و بزرگسالان	۱۷۹
جدول ۲،۵. تغییرات و اصلاحات انجام شده در خصوص اختلال های اضطرابی در پنجمین راهنمای آماری و تشخیصی اختلال روانی	۱۸۱

پیشگفتار مولف

نظر به اهمیت تامین بهداشت جامعه، توجهات روزافزون به کیفیت رشد و تحول کودکان و از سویی دیگر پیچیدگی جوامع بشری در دهه‌های اخیر پژوهش‌های بی‌شماری به کودکان و مشکلات رفتاری آنها بویژه رفتارهای بیرون نمود و درون نمود پرداخته است و گفته می‌شود که دلیل عمده ارجاع تعداد کثیری از کودکان به مراکز بهداشت روانی، مشکلات رفتاری آنها می‌باشد. اختلال‌های رفتاری دوران کودکی و نوجوانی، عموماً در دو دسته اصلی؛ اختلال‌های بیرون نمود و درون نمود طبقه‌بندی می‌شوند. اختلال‌های بیرون نمود، در برگیرنده دو گروه رفتارهای قانون شکنانه و پرخاشگرانه می‌باشد. این اختلال، به عنوان اعمال و رفتارهایی مخرب و مقابله‌ای همراه با پرخاشگری شدید توصیف می‌شوند و اغلب متوجه دیگران و بیرون از خود فرد می‌باشد. در ویرایش چهارم راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی، اختلال‌های رفتاری بیرون نمود شامل سه دسته اختلال؛ اختلال سلوک، اختلال نافرمانی مقابله‌ای و نقص توجه/ بیش فعال می‌باشند که با نشانه‌های بالینی مشخص طبقه‌بندی شده‌اند. اختلال‌های درون نمود، آن دسته از اختلال‌های مرتبط با اختلال خلقی (افسردگی عمده، خفیف و اختلال دو قطبی)، مشکلات مرتبط با خودآگاهی، اضطراب، نگرانی، ناخوشی، کناره‌گیری، کمرویی و برخی مشکلات جسمی می‌باشد که کودک در فرایند رشد تجربه می‌کند. برخلاف اختلال‌های بیرون نمود، اختلال‌های درون نمود، اختلال‌هایی است که نمود نشانه‌های بیماری بر خود فرد است. به رغم

آگاهی‌های فزاینده‌ای که درباره عوامل خطر ساز اختلال‌های برون نمود و درون نمود وجود دارد، اما هنوز نرخ شیوع آنها روزافزون است. صدها عامل به عنوان پیش‌بینی‌کننده و همبسته‌های اختلال‌های برون نمود و درون نمود مطرح شده‌اند. یکی از عواملی برجسته‌ای که به نظر می‌رسد در بروز اختلال‌های برون نمود و درون نمود تأثیرگذار است، نقص در مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی و در یک اصطلاح کلی نقص در کفایت اجتماعی می‌باشد. در بسیاری از مطالعه‌ها، کفایت اجتماعی به عنوان قابلیت و ظرفیت اجتماعی تعریف می‌شود که هم در ایجاد بسیاری از مشکلات و هم در بهبود و توسعه بسیاری از زمینه‌های رشدی و مهارتی نقش مهمی دارد. در بررسی‌هایی که در خصوص علل احتمالی اختلال‌های برون نمود و درون نمود انجام شده، مساله کفایت اجتماعی علتی انکارناپذیر گزارش شده است. نظر به اهمیت کفایت اجتماعی در بروز احتمالی اختلال‌های برون نمود و درون نمود، این کتاب در دو بخش و پنج فصل تالیف و ترجمه شده است. بخش اول؛ در سه فصل به اختلال‌های برون نمود از جمله اختلال سلوک و اختلال نافرمانی مقابله‌ای و کفایت اجتماعی کودکان با اختلال سلوک و نافرمانی مقابله‌ای پرداخته است و بخش دوم با دو فصل به بررسی دو نمونه از اختلال‌های رایج درون نمود، یعنی اختلال افسردگی و اضطراب پرداخته است. امید می‌رود مطالعه این کتاب برای همه مخاطبان، دانشجویان، اساتید، مربیان کودک، خانواده‌ها ارزنده و آموزنده باشد.

سعید رضایی

تهران: پاییز ۱۳۹۳

Rezayi.saced10@gmail.com